

Prof. UE dr hab. Zbigniew Przybyła
Katedra Gospodarki Przestrzennej
Wydział Ekonomii Zarządzania i Turystyki
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Edwarda Szczerbienia p.t.

„Wpływ położenia przygranicznego na rozwój lokalny na przykładzie gminy Nowogrodzic”

1. Uwagi wstępne

Opiniowaną pracę można usytuować w nurcie badań naukowych z zakresu polityki regionalnej i niektórych nurtów polityki ekonomicznej i społecznej. Praca posiada charakter monografii i jej tematem jest *wpływ położenia przygranicznego na rozwój lokalny na przykładzie Gminy Nowogrodzic*. Autor na wstępie przedstawił strukturę celów i tez badawczych, z których cel główny to ukazanie zakresu i siły oddziaływania przygranicznego położenia na procesy rozwojowe w skali lokalnej (gminnej). Z tak sformułowanym celem podstawowym powiązany jest cel aplikacyjny (uzupełniający) oraz trzy tezy badawcze. Należy zaakcentować, że przeprowadzone badania w ujęciu dynamicznym obejmują szeroki zakres problemowy, w tym szczegółowe studium diagnostyczne rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Nowogrodzic, na tle porównawczym obejmującym wybrane gminy i regiony przygraniczne.

Uwzględniając znacznie podjętej problematyki w kontekście procesów globalizacji, narastającego usieciowienia terytorialnego oraz potencjalne możliwości aplikacyjne – wybór tematu należy uznać za trafny.

Zaprezentowane cele pracy oraz tezy znajdują rozwinięcie treści rozprawy obejmującej łącznie 209 stron, w tym 188 stron tekstu głównego. Pozostałe strony stanowi: bibliografia, spis tabel, rysunków, fotografii. W obrębie łącznie 114 pozycji obejmujących książki, artykuły i informacje internetowe itp., 3 stanowią wydawnictwa obcojęzyczne w jęz. angielskim. W spisie literatury nie odnotowano prac Doktoranta.

Konstrukcja pracy, którą tworzą – poza wstępem i zakończeniem – cztery rozdziały, jest w zasadzie przejrzysta, a ujęte w poszczególnych częściach i punktach treści zagadnienia ujęte są w względnie logicznej kolejności.

Rozdział pierwszy, o charakterze teoretycznym obejmuje spektrum zagadnień związanych z kategorią rozwoju lokalnego.

W rozdziale drugim, Autor prezentuje terminologię granic i współpracy przygranicznej, aby na tym tle dokonać analizy porównawczej wybranych gmin i regionów przygranicznych w kontekście ich stanu i tendencji rozwojowych.

Rozdział trzeci obejmuje szczegółową diagnozę gminy Nowogrodziec w kontekście oddziaływania granicy.

W rozdziale czwartym zawarto przemyślenia Autora na rzecz strategicznych odniesień wpływu położenia przygranicznego badanej gminy.

W zakończeniu pracy przedstawiono syntetyczną ocenę odnoszącą się do poziomu realizacji celów pracy i postawionych tez.

2. Ocena wyników pracy – uwagi ogólne

Recenzowana praca budzi na ogół pozytywne odczucia. Autor w przekonujący sposób uzasadnia wybór tematu. Rozprawa reprezentuje istotne **walory poznawcze** badanej problematyki. Jako szczególnie interesujące należy uznać treści zawarte w rozdziałach drugim i trzecim, stanowiących podbudowę empiryczną późniejszym wniosków i spostrzeżeń. Wskazują one na trend uzyskiwania wielu danych porównawczych, zwłaszcza o charakterze ponadkrajowym. Z drugiej strony zauważalny jest jednak dość znaczący poziom ogólnikowości sformułowań. Wątpliwości budzą też niektóre wnioski, w tym istotne na tle celu głównego i postawionych tez.

Do niewątpliwych **osiągnięć** ocenianej rozprawy doktorskiej należy zaliczyć jej **znaczenie poznawcze**.

Dotyczy to:

- prezentowanej, szerokiej i aktualnej problematyki rozwoju lokalnego, uwzględniającej tak kwestie terminologiczne jak szczegółowe dotyczące m. in. pomiaru rozwoju,
- terminologii: granic i kontaktów przygranicznych jako podbudowy interesującego studium porównawczego rozwoju wybranych gmin i regionów przygranicznych,

- szczegółowej diagnozy rozwoju gminy Nowogrodziec w kontekście oddziaływania granicy i odniesień strategicznych w tym zakresie.

Za godne podkreślenia **wartości aplikacyjne** można uznać uwagi Autora rozprawy na tle aktualnego znaczenia i potrzeby dalszego rozwoju współpracy przygranicznej takich przedsięwzięć, jak podstrefa Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Małej Przedsiębiorczości, Programu „Via Regia” czy też Dolnośląski Region Zrównoważonego Rozwoju – Nowogrodziec.

Do innych walorów ocenianej pracy doktorskiej można zaliczyć:

- dobry stylistycznie i „nienużący” sposób narracji
- numerowany zestaw źródeł bibliografii
- staranność i przejrzystość szaty graficznej, w tym fotografii
- pozytywnie ograniczona objętość rozprawy

3. Uwagi szczegółowe

Opiniowana praca doktorska mgr Edwarda Szczerbienia, jak każda praca naukowa zawiera elementy, które wywołują **uwagi o charakterze krytycznym i dyskusyjnym**, odnoszące się do poszczególnych kwestii merytorycznych i formalnych.

Wstęp

- wątpliwości budzi segmentacja tez. Praktycznie biorąc pozytywna weryfikacja tezy pierwszej warunkuje podobną interpretację pozostałych,
- brak zaakcentowania specyfiki zakresu przestrzennego analizy porównawczej badanych jednostek terytorialnych (pogranicze polsko-niemieckie) na tle pozostałych pograniczy, zwłaszcza na wschodzie kraju

Rozdział 1

- brak autorskiego stosunku do prezentowanych ujęć kategorii rozwoju lokalnego (s.7-11)
- klastry nie są jedynym warunkiem rozwoju sieciowej koncepcji rozwoju lokalnego. Należą do nich inne formy kooperacji np. związki gmin itd. (s.14)
- na tle zaprezentowanych, najważniejszym i niewymienionym podmiotem rozwoju lokalnego jest społeczność lokalna, jako twórca i konsument tego procesu, co należy

także dostrzec w przedstawionych „efektach polityki gospodarczej na szczeblu lokalnym” (s.14-15)

Rozdział 2

- zastrzeżenie budzi jednoznaczność twierdzenia, że położenie przygraniczne jest czynnikiem rozwoju lokalnego (pkt. 2.1 s. 37). Kwestię peryferyjności i niedorozwoju Autor dostrzega dopiero w ostatnim pkt. 2.4 rozdziału.
- prezentowane wskaźniki porównawcze badanych gmin przygranicznych m.in. zakresie poziomu przedsiębiorczości (s.52) bezrobocia (s. 57) nie wskazują na pewność przyczynowego charakteru oddziaływania lokalizacji przygranicznej.
- podobne jak ww., wątpliwości budzą wskaźniki dziedzin jakoby specjalizacji funkcjonalnej tych gmin w zakresie handlu i zwłaszcza turystyki (s.63), a także relatywnie słabe, choć zróżnicowane dane dotyczące bazy infrastrukturalnej tych gmin (s.68)

Rozdział 3

- zastosowana przez Autora kategoria regionu przygranicznego Polski, Czech i Niemiec stanowiąca przedmiot analizy empirycznej w pkt. 3.1 jest odmienna od prezentowanej na stronie 39. Wszystko wskazuje, że chodziło o region transgraniczny.
- dlaczego Doktorant w rozdziale drugim nie uwzględnił w analizie porównawczej, również czeskich gmin przygranicznych?
- zaprezentowane wskaźniki wskazują na względnie przeciętny potencjał dysponowanych przez gminę Nowogrodzic zespołu „walorów popytu i zasobów”.

Rozdział 4

- na tle bogatej informacji dotyczącej instrumentów marketingowych wykorzystywanych przez gminę Nowogrodzic na rzecz kontaktów przygranicznych (pkt.4.3) część dotycząca stosowanych narzędzi rozwoju lokalnego jest niesatysfakcjonująca (pkt.4.2).

Do wartych odnotowania **usterek formalnych** i zastrzeżeń natury uzupełniającej można zaliczyć:

- brak stronicowania niektórych odsyłaczy np. 1 (s.7), 33 (s. 26).
- przemienność stosowania określenia: położenie przygraniczne i przygraniczne położenie (por. tytuł rozprawy i rozdziału 2)
- brak mapy lokalizacyjnej badanych gmin przygranicznych

4. Wnioski końcowe

Opiniowana praca mgr Edwarda Szczerbienia pt. „Wpływ położenia przygranicznego na rozwój lokalny na przykładzie gminy Nowogrodziec” stanowi wartościowy wkład Autora do badań związanych z tematyką współpracy transgranicznej, w szczególności interesującym segmentem oddziaływania granicy na rozwój lokalny.

Z analizy rozprawy wynika, że Autor w zbyt dużym stopniu przyjmuje założenie przyczynowego, istotnego oddziaływania lokalizacji przygranicznej na poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego badanej gminy (i pozostałych). Wyniki te potwierdzają badania przeprowadzane w innych ośrodkach naukowych kraju, że wpływ granicy oddziałuje na rozwój lokalny, jednak rozwoju tego nie determinuje. Z pracy nie wynika zatem wprost odpowiedź z jaką siłą wpływ ten należy kojarzyć (por. cel podstawowy). Recenzent zgadza się jednak z zawartym w zakończeniu pracy stwierdzeniem Autora, że w zakresie badanego oddziaływania jest wiele do zrobienia. Potwierdza to weryfikacja podstawowej tezy pracy, że „przygraniczne położenie stwarza dodatkowe **szanse** dla ... rozwoju ... gmin (s.4)

W kontekście całości opracowania wymieniane zastrzeżenia i uwagi, także o charakterze dyskusyjnym nie przeważają nad ogólną pozytywną oceną pracy. Można zatem stwierdzić, że opiniowana praca **spełnia ustawowe wymogi stawiane pracom doktorskim**.

Wnoszę więc o jej przyjęcie, jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Edwarda Szczerbienia do publicznej obrony.

Jelenia Góra 10.01.2013

